

Een erekwestie

Jeffrey Archer

Een erekwestie

Vertaald door Marijke Versluys

SAGA Egmont

Een erekwestie

Vertaald door Marijke Versluys

Originele titel *A Matter of Honour*

Eerste druk September 2024

Copyright © 1986, 2024 Jeffrey Archer en SAGA Egmont

Omslagbeelden Shutterstock

Foto auteur © Toby Madden

NUR 302

ISBN: 9788726895407 (POD paperback)

ISBN: 9788726487756 (e-book)

ISBN: 9788726488326 (audioboek)

Alle rechten voorbehouden. Geen enkel onderdeel van deze publicatie mag worden gepubliceerd, opgeslagen in een database, verzonden, in geen enkel format en op geen enkele manier, zonder geschreven toestemming van de uitgever, noch mag het op andere wijze dan reeds gepubliceerd en in vergelijkbare conditie in enige vorm gebonden of met omslag aan de koper verstrekt worden.

www.sagaegmont.com

Saga is een dochtermaatschappij van Egmont. Egmont is het grootste mediabedrijf van Denemarken en volledig eigendom van de Egmont Foundation, die jaarlijks met bijna 13,4 miljoen euro kwetsbare kinderen en gezinnen steunt.

Voor Will

Deel een

HET KREMLIN MOSKOU

19 mei 1966

1

HET KREMLIN

mei 1966

‘Het is een vervalsing,’ zei de Russische partijleider, neerkijkend op het prachtige schilderstukje dat hij in zijn handen hield.

‘Dat is onmogelijk,’ antwoordde zijn collega van het politbureau. ‘De icoon met Sint-Joris en de Draak was van de tsaar en hangt al vijftig jaar in het Winterpaleis in Leningrad, waar hij zwaar bewaakt wordt.’

‘Inderdaad, kameraad Zaborski,’ zei de oude man, ‘maar we bewaken al vijftig jaar een kopie. Enige tijd voordat het Rode Leger St.-Petersburg binnenkwam en het Winterpaleis innam, moet de tsaar het origineel hebben verwijderd.’

Het hoofd van de Staatsveiligheidsdienst schoof onrustig heen en weer in zijn stoel terwijl het kat-en-muisspel voortging. Nadat hij jarenlang de KGB had geleid, wist Efimovitsj Zaborski wie de rol van de muis was toebedeeld zodra die ochtend om vier uur

de telefoon had gerinkeld. Hij had bij de Algemeen Secretaris moeten komen – en wel onmiddellijk.

‘Hoe weet u zo zeker dat het een vervalsing is, Leonid Iljitsj?’ vroeg de nietige figuur.

‘Omdat, mijn beste Zaborski, alle schatten in het Winterpaleis de afgelopen anderhalf jaar door middel van koolstofdatering zijn onderzocht, een moderne wetenschappelijke methode die alle twijfels wegneemt,’ zei Brezjnjev, pronkend met zijn pas verworven kennis. ‘En wat wij altijd hebben beschouwd als een van de meesterwerken van ons volk,’ vervolgde hij, ‘blijkt vijfhonderd jaar na het origineel van Roeblov te zijn geschilderd.’

‘Maar door wie dan en met welk doel?’ vroeg het hoofd van de Staatsveiligheidsdienst ongelovig.

‘De deskundigen hebben me verteld dat het waarschijnlijk een hofschilder is geweest,’ antwoordde de Russische leider, ‘die slechts enkele maanden voor de Revolutie opdracht moet hebben gekregen om de kopie te maken. De curator van het Winterpaleis vond het altijd al vreemd dat aan de achterkant van de lijst niet het traditionele zilveren tsarenkroontje zat, zoals op al zijn andere meesterwerken,’ voegde Brezjnjev er nog aan toe.

‘Maar ik heb altijd gedacht dat dat zilveren kroontje eraf was gehaald door een souvenirjager, al voordat wij St.-Petersburg binnentrokken.’

‘Nee,’ zei de Algemeen Secretaris droogweg; zijn borstelige wenkbrauwen gingen steevast omhoog als hij iets had beweerd. ‘Niet het zilveren kroontje van de tsaar is weggehaald, maar het schilderij zelf.’

‘Wat heeft de tsaar dan met het origineel gedaan?’ zei Zaborski, bijna alsof hij de vraag tot zichzelf had gericht.

‘Dat is nu precies wat ik wil weten, kameraad,’ zei Brezjnev. Hij spreidde zijn handen uit, zodat het schilderijtje dat voor hem lag nog kleiner leek. ‘En u bent uitverkoren om het antwoord op die vraag te zoeken,’ vervolgde hij.

Voor de eerste keer maakte het hoofd van de KGB een onzekere indruk. ‘Hebt u aanwijzingen waar ik iets mee kan beginnen?’

‘Zeer weinig,’ bekende de Algemeen Secretaris terwijl hij een dossier dat op het bureau lag opensloeg. Hij keek naar de dichtbetypte vellen waarboven stond *De Betekenis van de Icoon in de Russische Geschiedenis*. Iemand was de hele nacht opgebleven om een tien pagina’s tellend rapport op te stellen, dat de partijsecretaris alleen nog maar vluchtig had kunnen doorlezen. Pas op pagina vier was Brezjnevs aandacht echt gewekt. Hij sloeg de eerste drie bladzijden snel om en begon voor te lezen: ‘Ten tijde van de Revolutie zag tsaar Nicolaas II het meesterwerk van Roeblov kennelijk als zijn paspoort naar de vrijheid in het Westen. Waarschijnlijk heeft hij een kopie laten maken, die hij in zijn studeerkamer aan de wand heeft achtergelaten op de plek waar het origineel altijd had gehangen.’ De Russische leider keek op. ‘Verder hebben we weinig aanknopingspunten.’

Het hoofd van de KGB keek verbijsterd. Het bleef hem een raadsel waarom Brezjnev de Staatsveiligheidsdienst betrok in de diefstal van een betrekkelijk onbekend meesterwerkje. ‘Hoe belangrijk is het dat we het origineel opsporen?’ vroeg hij om daar duidelijkheid over te krijgen.

Leonid Brezjnev keek op zijn collega neer.

‘Het is van het allergrootste belang, kameraad,’ luidde het onverwachte antwoord. ‘Daarbij zeg ik u alle personele en financiële middelen toe die u nodig denkt te hebben om de icoon van de tsaar op te sporen.’

‘Maar als ik u zo beluister, kameraad,’ zei het hoofd van de KGB, die zijn best deed om zijn verwondering te verbergen, ‘zou ik uiteindelijk misschien wel meer spenderen dan het schilderij waard is.’

‘Dat kan niet,’ zei Brezjnef. Hij laste een korte stilte in om het effect van zijn woorden te vergroten. ‘Het gaat namelijk om de icoon zelf.’ Hij keerde het hoofd van de KGB de rug toe en keek naar buiten. Hij had het altijd vervelend gevonden dat hij over de muur om het Kremlin heen niet naar het Rode Plein kon kijken. Hij wachtte even en verklaarde toen: ‘Met het geld dat de verkoop van zo’n meesterwerk de tsaar zou hebben opgeleverd, zou Nicolaas het – met de levensstijl die hij gewend was – een paar maanden, hooguit een jaar, hebben uitgehouden. Nee, we zijn ervan overtuigd dat wat de tsaar *in* de icoon had verborgen de veiligheid van hemzelf en zijn familie voor hun verdere leven zou hebben gegarandeerd.’

Er vormde zich een kringetje condens op het raam voor de Algemeen Secretaris.

‘Wat kan er dan zo waardevol zijn geweest?’ vroeg Zaborski.

‘Herinnert u zich nog, kameraad, wat de tsaar Lenin toezegde in ruil voor zijn leven?’

‘Jawel, maar dat bleek grootspraak te zijn, want er zat niet zo’n document verborgen...’ Hij kon nog net binnenhouden: ‘in de icoon.’

Zaborski kon niet zien dat Brezjnef triomfantelijk glimlachte.

‘Eindelijk, nu bent u er. Ziet u, kameraad, het heeft al die tijd in de icoon verborgen gezeten. Wij hadden alleen de verkeerde icoon in ons bezit.’

De Russische leider wachtte even voordat hij zich weer omdraaide en zijn collega een enkel velletje papier aanreikte. ‘Dit

is de verklaring van de tsaar, waarin staat wat we in de icoon met Sint-Joris en de Draak zouden vinden. Toentertijd werd er in de icoon niets ontdekt, wat Lenin alleen in zijn overtuiging sterkte dat het grootspraak van de tsaar was geweest om zijn familie van de dood te redden.’

Joeri Efimovitsj Zaborski las langzaam de met de hand geschreven verklaring, die door de tsaar was ondertekend, enkele uren voor zijn terechtstelling. Zaborski's handen begonnen te trillen en lang voordat hij bij de laatste alinea was, parelde er al zweet op zijn voorhoofd. Hij keek naar het schilderijtje, niet groter dan een boek, dat nog steeds midden op het bureau lag.

‘Sinds Lenins dood,’ vervolgde Brezjnev, ‘heeft niemand geloof gehecht aan de bewering van de tsaar. Nu echter kan er geen twijfel over bestaan: als wij in staat zijn het originele meesterwerk op te sporen, komen we ongetwijfeld ook in het bezit van het toegezegde document.’

‘En gezien de autoriteit van degenen die dat document hebben ondertekend, zou niemand onze juridische aanspraken kunnen betwisten,’ zei Zaborski.

‘Dat zou ongetwijfeld het geval blijken, kameraad,’ antwoordde de Russische partijleider. ‘Bovendien heb ik er alle vertrouwen in dat we de steun zouden krijgen van de Verenigde Naties en van het Internationale Gerechtshof als de Amerikanen zouden proberen ons tegen te werken. Toch vrees ik dat de tijd ons parten speelt.’

‘Hoezo?’ vroeg het hoofd van de KGB .

‘Kijk maar eens naar de datum van de verklaring van de tsaar. Dan zult u zien hoeveel tijd ons nog rest om ons deel van de overeenkomst na te komen,’ zei Brezjnev.

Zaborski staarde naar de datum die de tsaar had neergepend: *20 juni 1966*. Hij gaf de verklaring terug en probeerde in te schatten hoe veelomvattend de taak was die zijn leider hem had toevertrouwd. Leonid Iljitsj Brezjnev vervolgde zijn monoloog.

‘Zoals u ziet, kameraad Zaborski, hebben we dus nog maar één maand tot de genoemde tijdslimiet verstreikt. Zou u echter kans zien het origineel op te sporen, dan zou de defensiestrategie van president Johnson vrijwel waardeloos worden. De Verenigde Staten zouden in dat geval een pion op het Russische schaakbord worden.’

2

APPLESHAW, HAMPSHIRE, ENGELAND

juni 1966

‘En aan mijn dierbare, enige zoon, kapitein Adam Scott, drager van het Military Cross, vermaak ik de som van vijfhonderd pond.’

Hoewel Adam wel had voorzien dat het een armzalig bedrag zou zijn, bleef hij niettemin kaarsrecht op zijn stoel zitten, terwijl de notaris over zijn halve brilletje tuurde.

De oude jurist die achter het enorme bureau zat hief zijn hoofd en keek met half toegeknepen ogen naar de knappe jongeman tegenover hem. Adam streek nerveus met zijn hand door zijn volle, zwarte haar, zich opeens bewust van de strakke blik van de notaris. Toen richtte Holbrooke zijn ogen weer op de stukken die voor hem lagen.

‘En aan mijn dierbare dochter, Margaret Scott, vermaak ik de som van vierhonderd pond.’ Adam kon niet verhinderen dat er een glimlachje over zijn gezicht gleed. Zelfs tot in de details van

zijn laatste daad was zijn vader echt een man van de oude stempel gebleven.

‘Aan de Hampshire County Cricket Club,’ dreunde Holbrooke verder, onaangedaan door de betrekkelijk onfortuinlijke bedeling van juffrouw Scott, ‘vijfentwintig pond, het lidmaatschap voor het leven.’ Eindelijk gedokt, dacht Adam. ‘Aan de Old Contemptibles – die in 1914 in Frankrijk hun moed betoonden – vijftien pond. En aan de kerk van de parochie Appleshaw tien pond.’ Lidmaatschap voor de dood, peinsde Adam. ‘Aan Wilf Proudfoot, onze trouwe part-time tuinman, tien pond, en aan mevrouw Mavis Cox, onze hulp, vijf pond.

En ten slotte aan mijn beminde vrouw Susan onze echtelijke woning en de rest van de nalatenschap.’

Om deze uitspraak had Adam wel hardop willen lachen, daar hij betwijfelde of de rest van Pa’s nalatenschap, zelfs als ze zijn premieobligaties en vooroorlogse golfclubs verkochten, meer zou bedragen dan nog eens duizend pond.

Maar moeder was zo vergroeid met het Regiment dat ze zich niet zou beklagen, dat had ze nog nooit gedaan. Als God ooit de heiligen zou aanwijzen, in plaats van een paus in Rome, zou de Heilige Susan uit Appleshaw daarboven met Maria en Elizabeth verkeren. Zijn hele leven lang had ‘Pa’, zoals Adam hem in gedachten altijd noemde, zeer hoge maatstaven vastgesteld waar het gezin aan had te voldoen. Misschien was dat de reden dat Adam hem bleef bewonderen, meer dan wie ook. Hij hoopte maar dat als hij ooit een zoon kreeg, die maatstaven aan een volgende generatie zouden worden doorgegeven. Die gedachte alleen al maakte soms dat hij zich in de swingende jaren zestig vreemd misplaatst voelde.

Adam begon onrustig op zijn stoel heen en weer te schuiven; hij nam aan dat de ceremonie nu bijna voltooid was. Hoe sneller ze dit koude, deprimerende kantoortje uit konden, des te beter.

Notaris Holbrooke keek nogmaals op en schraapte zijn keel, alsof hij nu ging verkondigen wie de Goya of de diamanten van de Habsburgers zou erven. Hij duwde zijn halve brilletje hoger op de rug van zijn neus en tuurde weer neer op de laatste alinea's van het testament van wijlen zijn cliënt. De drie overlevende leden van de familie Scott wachtten zwijgend af. Wat zou er nu nog komen? dacht Adam.

Wat het ook was, de notaris had het laatste artikel kennelijk diverse keren overwogen, want hij sprak de woorden uit als een acteur die zijn rol goed had ingestudeerd. Zijn ogen dwaalden slechts eenmaal naar het script.

‘Bovendien vermaak ik mijn zoon,’ Holbrooke zweeg even, ‘de bijgesloten envelop.’ Hij hield hem omhoog. ‘Ik mag hopen dat deze hem meer geluk brengt dan mij. Mocht hij besluiten de envelop te openen, dan mag dat alleen gebeuren op voorwaarde dat hij de inhoud ervan nooit aan een ander levend wezen onthult.’ Adam ontmoette de ogen van zijn zuster, maar ze schudde nauwelijks merkbaar haar hoofd; het was duidelijk dat ze net zo verbaasd was als hij. Hij wierp een zijdelingse blik op zijn moeder, die geschokt keek. Was het angst of was het droefheid? Adam wist het niet. Holbrooke overhandigde de gele envelop aan de enige zoon van de kolonel.

Alle aanwezigen bleven zitten daar ze niet goed wisten wat ze moesten doen. Ten slotte sloeg notaris Holbrooke het dunne mapje dicht, waarop stond *Kolonel Gerald Scott* gevolgd door een opsomming van de diverse onderscheidingen die de overledene ooit ten deel waren gevallen. Holbrooke schoof zijn stoel

achteruit en liep langzaam naar de weduwe toe. Ze schudden elkaar de hand. ‘Dank u,’ zei ze. Een ietwat belachelijke vorm van beleefdheid, vond Adam, daar de enige die baat had gehad bij deze transactie, de heer Holbrooke was, en dan nog wel voor het kantoor Holbrooke, Holbrooke en Gascoigne.

Hij stond op en ging snel naast zijn moeder staan.

‘Komt u een kopje thee bij ons drinken, meneer Holbrooke?’ vroeg ze net.

‘Ik ben bang dat dat niet gaat, mijn beste mevrouw Scott,’ begon de notaris, maar Adam luisterde al niet meer. Kennelijk was het honorarium niet zo hoog geweest dat Holbrooke het zich kon permitteren vrijaf te nemen voor een kop thee.

Nadat ze het kantoor hadden verlaten en Adam zich ervan had vergewist dat zijn moeder en zuster zich achter in de Morris Minor hadden geïnstalleerd, ging hij achter het stuur van het familieautootje zitten. Hij had voor het notariskantoor, midden in High Street, geparkeerd. De straten van Appleshaw kenden geen gele strepen – nog niet, dacht hij. Nog voordat hij het contactsleuteltje had omgedraaid had zijn moeder zakelijk opgemerkt: ‘We zullen hem weg moeten doen, weet je. Nu de benzine zo duur is, kan ik me geen auto veroorloven.’

‘Laten we ons daar vandaag nog maar geen zorgen over maken,’ zei Margaret sussend, maar op een toon die aangaf dat ze erin berustte dat haar moeder gelijk had. ‘Ik vraag me overigens af wat er in die envelop zit,’ ging ze verder om een ander onderwerp aan te snijden.

‘Ongetwijfeld nadere instructies over hoe ik die vijfhonderd pond moet beleggen,’ zei Adam in een poging de stemming wat te verbeteren.

‘Van de dode niets dan goeds,’ zei zijn moeder, terwijl diezelfde angstige blik weer over haar gezicht gleed. ‘Ik heb je vader gesmeekt die envelop te vernietigen,’ ging ze verder, met een stem die nauwelijks harder klonk dan gefluister.

Adam kneep zijn lippen op elkaar toen hij beseftte dat dit de envelop moest zijn waarover zijn vader het jaren geleden had gehad, toen Adam getuige was geweest van de enige ruzie tussen zijn ouders die hij ooit had meegemaakt. Adam kon zich nog goed herinneren dat zijn vader met stemverheffing had gesproken en dat er harde woorden waren gevallen, een paar dagen nadat hij uit Duitsland was teruggekomen.

‘Ik móet hem openmaken, begrijp je dat dan niet?’ had Pa met stelligheid beweerd.

‘Dat mag niet gebeuren,’ had zijn moeder geantwoord. ‘Na alle opofferingen die ik me heb getroost, ben je me dat minstens verschuldigd.’

Meer dan twintig jaar was verstreken sinds die woordenwisseling en hij had het onderwerp nooit meer horen aanroeren. De enige keer dat Adam er tegen zijn zus over begon, kon ook zij niet verklaren waarover het meningsverschil was gegaan.

Adam minderde vaart toen ze bij een T-kruising aan het eind van High Street kwamen.

Hij sloeg rechtsaf en reed het dorp uit. Ze volgden een paar kilometer een kronkelig landweggetje, waarna hij de oude Morris Minor tot stilstand bracht voor een latwerkhekje. Daarachter leidde een paadje door een keurig gazonnetje naar een bescheiden huis met rieten kap.

‘Jij moet zeker weer naar Londen?’ waren zijn moeders eerste woorden toen ze de kamer binnenging.

‘Ik heb geen haast, moeder. Alles kan tot morgen wachten.’

‘Zoals je wilt, mijn jongen, maar je hoeft je over mij geen zorgen te maken,’ ging zijn moeder verder. Ze keek op naar de lange jongeman die haar zo aan Gerald deed denken. Hij zou even knap zijn geweest als haar echtgenoot, ware het niet dat zijn neus scheef stond. Datzelfde donkere haar en diezelfde diepbruine ogen, datzelfde open, eerlijke gezicht, zelfs diezelfde vriendelijke houding tegenover iedereen die hij ontmoette. Maar voor alles dezelfde hoge moraal waardoor ze in de huidige droeve situatie terecht waren gekomen. ‘Hoe dan ook, ik heb altijd Margaret nog die voor me zorgt,’ vervolgde ze. Adam keek eens naar zijn zuster en vroeg zich af hoe zij de Heilige Susan van Appleshaw zou opvangen.

Margaret had zich onlangs verloofd met een effectenmakelaar uit Londen, en hoewel het huwelijk was uitgesteld, zou ze binnenkort toch een eigen leven willen beginnen. God zij dank had haar verloofde al een aanbetaling gedaan op een huisje zo’n twintig kilometer hiervandaan.

Na de thee en een treurige, ononderbroken monoloog van zijn moeder over de deugden en de onfortuinlijkheden van hun vader, ruimde Margaret af en liet Adam met zijn moeder alleen. Ze hadden beiden op een heel andere manier van hem gehouden, dacht Adam, maar hij had ‘Pa’ nooit met zoveel woorden laten merken hoezeer hij hem respecteerde.

‘Nu je niet meer in het leger zit, jongen, hoop ik dat je een goede baan vindt,’ zei zijn moeder zorgelijk. Ze herinnerde zich nog goed hoe moeilijk dat voor zijn vader was gebleken.

‘Ik ben ervan overtuigd dat alles goed komt, moeder,’ antwoordde hij. ‘Buitenlandse Zaken heeft me uitgenodigd voor